

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Praxis Iurispatronatus Acquirendi, conseruandiq[ue] illud;
ac amittendi modos breuiter continens**

Viviani, Giuliano

Romae, 1620

Lib. 11. continet materiam fabricationis processus pro assequenda
institutione.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-61772](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-61772)

LIBER VNDECIMVS,

Continet materiam fabricationis
processus, pro assequenda
institutione.

CAPVT PRIMVM.

Petitio institutionis à quo fiat, & quomodo, &
quid Iudex discutere debeat.

SVMMARIVM.

- 1 *Præsentatus, & præsentās, seu solus præsentatus institutionem petere possunt.*
- 2 *Præsentatus mediante procuratore petere potest, & obtinere institutionem.*
- 3 *Pater pro filio, frater pro fratre, cum promissione de rato possunt petere institutionem.*
- 4 *Institutio petitur, & pro ea imploratur officium Iudicis.*
- 5 *Nec requiritur libellus, si nullus adsit contradictor.*
- 6 *Libellus ad petendam in-*

- stitutionem debet continere narrata in præsentatione.*
- 7 *Quando valet secunda præsentatio, debet prius irritari prima præsentatio.*
 - 8 *Superior antequam instituat, debet cognoscere de iuribus præsentantis, & præsentati.*
 - 9 *Edicti termino elapso superior debet assignare terminum ad producendum iura.*
 - 10 *Informatio ab habente instituere fit sine strepitu, & figura iudicij.*
 - 11 *In præsentato sufficit atas legitima, litteratura sufficiens, & morum honestas.*

In

1 **I**N hoc iudicio † petendæ institutionis possunt esse simul præsentans, & præsentatus, vel solus præsentatus, & petere institutionem, & potest patronus prosequi, & venire ad causam pro suo interesse, mortuo præsentato, & petere declarari ius patronatus ad se pertinere. Rot. Rom. de iure patronatus in nouis decis. 2. incip. si à præsentatis. Rocch. de Curte. de iure patronatus. in verbo ius quæst. 1. num. 6. in fine. & Lamb. de iure patron. lib. 2. part. 2. quæst. 8. art. 3. Et sicut patronus † potest per procuratorem præsentare, ita & præsentatus per suum procuratorem etiam laicum potest petere institutionem, & obtinere. Quæ institutio debet concipi in personam procuratoris illius: & ita tanquam

3 procurator admittitur † pater pro filio, frater pro fratre, coniunctus pro coniuncto, amicus pro amico, cum cautione de rato. Lambertinus vbi supra art. 4.

4 Institutio † autem petitur, & pro ea obtinenda imploratur officium iudicis. Doctor. in cap. cum Bertoldus de re

iud. Et in petendo dictum.

5 officium † iudicis non requiritur libellus, si nullus adsit contradictor. Lambertin. vbi supra art. 6. ideoque satis est dicere, peto me institui ad beneficium, ad quod fui præsentatus; videtur enim petere omni iure, quo melius potest, secundum Innoc. in cap. cum ecclesia num. 2. de cau. possess. & prop. & declarat Lambertin. vbi supra art. 7.

6 Et quando libellus pro obtinenda institutione debet formari in eo narrentur omnia, quæ in præsentatione narrata sunt: processus autem super tali præsentatione erit extraiudicialis, & extraordinarius, vt supra diximus. Et

7 quando necesse est † cassari primam præsentationem, antequam secundo præsentatus petat institutionem, debet prius petere cassationem dictæ primæ præsentationis, quod procedit in præsentatione facta à patrono ecclesiastico, secus si à laico, qui variare potest. Innocen. in dicto cap. cum autem. de iure patron. vbi Cardin. in fine, & Abb. in notabilibus. & per Lambertin, vbi supra art.

art. 10. Antequam tamen
 8 institutio concedatur, etiam
 nullo stante contradicatore
 debet habens instituere ex
 officio discutere negotium,
 & videre iura presentantis,
 & presentati. ad cap. ult. de
 elect. libro 6. Ideoque elap-
 9 so termino edicti debet ta-
 lis superior prefigere termi-
 num competentem eis ad pro-
 ducendum eorum iura, &
 videre debet per examen

de presentati idoneitate, ut
 per Lambertin. vbi supra, ar-
 tic. 11. Et hæc omnia fieri
 debent sine strepitu, & figu-
 ra iudicij. ad clem. dispen-
 diosam de iudicij. Et notes,
 11 quod in presentato suffi-
 cit ætas legitima, litteratura
 sufficiens, & morum hone-
 stas. ad glos. in cap. quando,
 distinct. 23. vide Lambertin.
 vbi supra. art. 12.

CAPVT SECVNDVM.

Quæ opponi possint contra presentantes,
 seu presentatos.

SUMMARIVM.

- 1 Contra presentatum pos-
sunt multa apponi.
- 2 Simonia committitur in
annexis spiritualibus.
- 3 Probari quæ debeant pro
obtinenda institutione.
- 4 Habens instituere tenetur
presentatum instituere, si ni-
hil sit oppositum.

1 **O**pponi possunt multa
contra presentates, seu

presentatos posita à Lâb. de
iurepat. li. 2. par. 2. q. 8. art. 13
Oppositio autem potest fieri
per Superiorem habentem
instituere, ex eo quod patroni
non sint in quasi possessione
iuris presentandi, vel quod
ecclesia sit libera, vel quod
presentatio fuit facta de indi-
gno, de non idoneo, de in-
cognito absente, vel quod
presentatio non fuit accepta-
ta infra tempus datum ad
præ-

præsentandum, vel quod fuit post lapsum tempus datum, ad præsentandum, vel quod fuit facta non seruatis conditionibus appositis in fundatione, vel non fuit facta eo modo, & coram quo fieri debebat, vel quod per simoniam facta fuerit præsentatio:

2 quia † simonia committitur in annexis spiritualitati, vt est ius patronatus, sicut & in ipsis spiritualibus. cap. ex infirmatione, & cap. de iure. vbi Abb. de iure patronatus, & in c. quæsitum de rerum permut. & talis præsentatio est nulla ipso iure. cap. vnico. de simonia in extrauagantibus communibus: & per tales incurritur excommunicatio, vel aliter, vt ibi.

3 Ad obtinendam † autem institutione hæc probari de-

bent, scilicet præsentantem, esse patronum, vel esse in quasi possessione iuris præsentandi, & cautius est semper allegare quasi possessionem, quæ facilius probatur; & præsentatum habere requisita necessaria, & esse præsentatum infra tempus debitum, eumque acceptasse præsentationem de se factam, vide Lambert. vbi supra artic. 14. & fuisse factum edictum in forma. Nisi † aliquid obijciatur contra præsentantem præsentatum, seu institutionem, habens instituere tenetur admittere, & instituere præsentatum. cap. monasterium, vbi glos. vltim. 16. quæst. 7. Paul. de Citad. de iure patr. part. 6. quæst. 5. & Lambert. vbi supra art. 15.

CAPVT TERTIVM.

Quid agendum, si superior spernat præsentationem, & ad quid teneatur dictus superior tali casu.

SVMMARIVM.

1 Præsentatus à Superiore

1 Spretus debet appellare.
2 Et adire Superiorem dicti
Su-

Superioris, ut compellat dictum habentem instituere.

3 *Et si iniuste id fecerit, tenetur dicto spreto providere.*

4 *Duobus litigantibus in Curia super aliqua Ecclesia non valet alia presentatio facta à patrono intra debitum tempus.*

5 *Presentatus obtinens provisionem Apostolicam non facta mentione de variatione, nihil facit.*

1 **S**uperiore ꝛ spernente presentationem presentatus habet remedium appellationis. glos. 1. in cap. pastoralis. de iurepatron. Item habet aliud remedium, potest enim ꝛ adire Superiorem illius, qui debet instituere per viam querelæ, & petere, ut vi compellatur ille, qui debet instituere, ad ipsum presentatum instituendum. Abb. in dicto cap. pastoralis. vbi glos. in verbo, malitiose, ponit quis probare debeat, & quomodo, & an presumatur, quod malitiose habens instituere non admiserit presentationem, & ponit late Lambertin. de iurepatronat. lib. 2.

par. 2. quæst. 8. artic. 18. Si iniuste ꝛ igitur Superior spreverit presentatum, & alium instituerit, vel minus idoneum, tenetur ex dicto cap. pastoralis. ad providendum tali presentato spreto, de alimentis, nec requiritur ad hæc alimenta petenda ordo iudiciarius, seu libellus; sed esse considerandam paupertatem, & impotentiam talis clerici respectu Episcopi. Hostien. in dicto cap. pastoralis. in §. verumtamen. col. vltima. de iurepatronatus. & Lambertin. vbi supra. art. 20. spretus autem dicitur expresse vel tacite, ut declarat Lambertin. vbi supra. art. 25. Eadem ratione ꝛ si duobus litigantibus in Curia super Ecclesia, patronus Ecclesiæ id sciens presentet alium infra tempus debitum Ordinario, qui scienter illum instituat, eo casu vnus ex collitigantibus, pro quo lata sit sententia in Curia, habet actionem contra patronum, & contra Ordinarium. argumento text. in dicto cap. pastoralis. apparet enim, quod talis institutio malitiose facta fuit, & in elusionem sententiæ. Paul. de
Cit-

Cittad. de iurepatron. par. 6. quæst. 55. Lambertin. vbi supra artic. 21. Et si vnus ꝑ ex presentatis obtineat prouisionem beneficij à Papa non factâ mentione de variatione factâ à patrono, cum illam ignoraret, & de institutione

sequuta, talis prouisio apostolica tanquam subreptitia non valet in præiudicium dicti instituti, ita habetur in cap. constitutus. in princip. vbi Abb. & in cap. ad audientiam. il secondo. de rescriptis.

CAPVT QVARTVM.

In discussione præsentationum citari debent contradictores certi speciali citatione, incerti edicto generali.

SVMMARIVM.

- 1 Institutio quomodo fiat ad instantiam comparentium, & se opponentium.
- 2 Præsentati citari debent certa citatione speciali.
- 3 Præsentatus absens potest citari ad domum.
- 4 Præsentatio metu facta non tenet.
- 5 Idem est si ex impetu, vel iracundia,
- 6 Vel clandestine.
- 7 Patronus licet non præsentauerit, potest tamen opponere cõtra præsentatum ab alio.

- 8 Extranei etiam possunt opponere contra præsentatum.
- 9 Oppositio defectus notarij contra præsentatum tolli non potest.
- 10 Populus quando de facto se opponit contra præsentatum, quid agendum.
- 11 Petitio talis qualis sufficit in processu, pro assequenda institutione.
- 12 Exceptiones dilatoria sunt reijcienda.
- 13 Litis contestatio non requiritur in iudicio, quo petitur institutio.
- 14 Et requiritur terminus ad pro-

probandum in hoc iudicio.

15 *Et ita Pisis seruatnr.*

16 *Iuramentū calumniæ præstari debet in hoc iudicio, quo petitur institutio.*

HActenus visum est quo modo superior habens instituere ex suo officio discutere debeat iura presentantium, & presentatorum.

1 Nunc est videndum ¶ quomodo id fiat non ex officio Iudicis, sed ad instantiam comparentium, & se opponentium.

2 Imprimis ¶ citari debent speciali citatione tanquam certi, illi, qui primo loco presentauerunt, vel presentati fuerunt, & alij incerti, edicto, generaliq; citatione citari debent. Doctor. in cap. vlt. de elect. lib. 6. Si autem ¶ compresentatus, vel certus contradictor esset absens tunc satis est eisdem citari ad Domum eorum solitæ habitationis, vel in ecclesia, seu ad valuas illius; ad hoc vt ecclesiæ citius provideatur, & sibi imputent, si in loco, vbi talis causa agitur, procuratorem non reliquerunt. Lambertin. de iure patronat. lib. 2. par. 2. quæst. 9. art. 2. Quod ¶

si per metum facta sit presentatio, potest ipse patronus id opponere, quia talis presentatio non tenet: quod est verum quando metus fuit causa talis actus. Alex. conf. 16. lib. 3. Ita ¶ etiam non valet presentatio facta ex impetu, vel iracundia. cap. auditis. ibi prorupit. de elect. Iracundia enim facit contractum non valere. l. quicquid calore. ff. de reg. iur. vide Firman. in tract. de Episcopo. par. prima lib. 3. quæst. 35. Nec ¶ minus valet presentatio clandestine facta. ad text. in cap. quia. propter. §. vlt. & ibi gloss. & Doctor. de elect. vt quia non sit facta coram habente instituere, quo casu non dicitur perfecta presentatio. Lambertin. vbi supra artic. 7. Potest ¶ etiam ¶ patronus quamuis nõ presentauit, nec fuit spretus, opponere defectum, vel vitium contra personam, vel aliud simile. cap. nulli; & cap. sequenti. de elect. lib. 6. Lambertin. vbi supra artic. 8. Insuper ¶ omnes etiam extranei admittuntur ad opponendum contra presentationem pro impedienda institutione, quia in edicto vocantur omnes,

- nes, qui se volunt opponere. dicto cap. vlt. de elect. lib. 6.
- 9 Quod si † quis ad impediendam institutionem opponat contra presentatum de notorio defectu, non potest postea poenitentia ductus à tali oppositione recedere, argumento text. in cap. ab eo, & in cap. si forte. de elect. lib. 6.
- 10 Verum si † populus potius de facto, quam de iure se opponat contra presentatum, quia nolunt illum in Rectorem, tunc si sit presentatus ad beneficium curatum talis populi, contradictio est admittenda si sit rationabilis ob timorem scandali: secus est in beneficijs simplicibus, in quibus nullum vertitur interesse populi. Lambertin. vbi supra. artic. 11. Paul. de Citadin. de iure patronat. par. 6. q. 19. Et est notandum, quod in faci-
- 11 ciendo † processu pro assequenda institutione sufficit talis qualis petitio, cum qua concordari possit sententia. Clement. saepe circa princip. de verbor. significat. & exceptiones † dilatoriae sunt repellendae, nisi essent necessariae pro legitimatione personarum. Cardin. in dicta Clement. saepe
- 13 pe col. 5. Nec † hoc casu requiritur litis contestatio. Clement. dispendiosam. & ibi Cardin. de iudic. & quod in summarijs non requiratur litis contestatio, probat Lambertin. vbi supra art. 12.
- 14 In hoc igitur † iudicio summario pro assequenda institutione publicato edicto, eiusque peremptorio termino elapso, in quo factae sint contradictorum oppositiones, & exceptiones, & facta aliqua responsione, quae loco litis contestationis habeatur, dandus est vtrique parti terminus ad probandum incumbens: ita habetur in dicta Clement. saepe. ibi terminum dare possit. Et ita in praxi seruetur
- 15 Pisis †, vbi secundum constitutiones synodales Pisanas datur terminus ad probandum triginta dierum utilium, quo termino durante possunt presentari articuli, positiones, exceptiones, acta, iura & munimenta, quibus partes uti volunt: de quibus habetur in dicta Clement. saepe. §. & quia positiones, & ibi gloss. & ibidem in §. citationem vero habetur, quod etiam in tali
- 16 causa † debet praestari iuramentum-

mentum calumniæ, & de veritate dicenda. vide Rocch. de Curte, de iure patronatus

in verbo competens alicui. quæst. 14. col. 2.

CAPVT QVINTVM.

Quomodo probetur ius patronatus antiquum.

SVM M A R I V M.

- 1 Ius patronatus antiquum probatur per instrumenta, & per authenticas scripturas. & num. 6.
- 2 Ius patronatus quomodo probetur.
- 3 Exemplum in probando iure patronatus.
- 4 Illustrissimus Cardinalis Lantes patronus Capellaniæ SS. Simonis, & Iudæ.
- 5 Descendentia quomodo probetur.
- 7 Quasi possessio per tempus immemorabile continuata prodest.
- 8 Concil. Tridentin. Sessione vigesima quinta de reformat. capitulo nono iubet ius patronatus probari ex fundatione, vel dotatione.
- 9 Quasi possidens ius patrona

tus non tenetur probare descendentiam.

- 1 Ius patronatus † antiquum est difficilis probationis, immo impossibilis: tamen probari potest per instrumenta, vel alias authenticas scripturas. Lambertin. de iure patronatus, lib. 2. par. 2. quæst. 10. art. 4. & quomodo † probetur ius patronatus, tradit Rota Rom. in nouissimis. lib. 3. Decis. 1372. nu. 1. & Deci. 1014. & 254. dicto lib. 3. tradit Illustrissimus Card. Tusc. pract. conclus. iuris in littera I. conclus. 617. traditur etiam in praxi Archiepiscopali Leonis par. 2. cap. 21. de iure patronatus. num. 1. 2. & 3. vide Farinacium tomo primo & 2. partis secundæ. Decis. 360. 374. 548. 541. 694. 146. 235. & par-

& parte prima, tomo primo, & secūdo. Decif. 333. 222. 224. 481. 211. 77. & 518. & Card. Mantic. Decif. 208. & 244. & Cardin. Seraphinum. Decif. 1141. 1120. & 1103. Exem-
 3 plum † fit, agitur de Capellania sanctorum Simonis, & Iudæ existente in Primatiali ecclesia Pisana fundata anti-
 quitus ab Illustr. Viro Domino Petro Lante, Patritio Pisano, de quo extat sepulchrum in ecclesia sanctæ Mariæ de
 Araceli Romæ. Nam ex illis scripturis apparebit tantum dictum Dominum Petrum fundasse, construxisse, & dota-
 tasse dictam Capellaniam, cum consensu Ordinarij: & cum dictæ scripturæ sint anti-
 quæ tercentorum, seu quingētorum annorum, esset probanda descendencia proueniens à dicto Domino Petro, quæ descendencia in antiquis probatur leuioribus probatio-
 nibus. tradit Marc. Ant. Genuen. Episcopus Hernien. in sua praxi Curie Archiepisc. Neapol. cap. 82. num. 1. varia de iure patronat. quæ descendencia verificatur in Illu-
 4 strissimum, & † Reuerendissimum Dominum Marcellum

Praxis Iurispatron.

Lantem sanctæ Romanæ ecclesiæ Cardinalem amplissimum, & in Illustrissimum Dominum Marc. Anton. eius fratrem Marchionē Turris Andree, & in Illustrissimum Dominum Federicum Lantem, & alios nobiles de dicta familia. Nec regulariter † probari poterit talis descendencia, per tot ætates, cum antiqua ignorētur nomina, præsertim Pisis, vbi iniuria temporum deperditæ sunt scripturæ, & documenta, esset enim probandum quomodo ab illo primo fundatore dictum iuspatronatus deueniret in antecessores dictorum Nobilium nunc viuentium, & consequenter ad hos Dominos nunc viuentes. Cum ergo dicta Capellania reperiatur fundata à dicto Domino Petro, & nunc pertineat ad dictos Dominos de dicta familia, vrgentissima erit præsumptio per legitimas ætates ad eosdem Dominos nunc supersites peruenisse: & de modo talis probationis vide Abbat. in consil. 54. par. 1. & consil. 102. par. 2. Concurrit enim antiquitas facti, & etiam continuatio eiusdem familiæ, iun-

O ta

Ita probatione famæ etiam
 per testes de auditu. Ex qui-
 bus dictum iuspatronatus an-
 6 tiquum † probabitur: quod si
 nulla appareat fundatio, præ-
 sumitur acquisitum iuspatro-
 natus, ex aliquo titulo habi-
 7 li, & tunc sufficit † quasi pos-
 sessio tanti temporis, cuius ini-
 tij memoria non extet, conti-
 nuata ab antecessoribus suis
 in eum. Hodie autem serua-
 8 tur Concil. † Trident. Sess. 25.
 de reform. cap. 9. vbi decretū
 est, quod in probando iurepa-
 tronatus probetur illius titu-
 lus ex fundatione, vel dota-

tione, ex authen. documento,
 & alijs iure requisitis, siue
 etiam ex multiplicatis præ-
 sentationibus per antiquissi-
 mum temporis cursum, qui
 hominum memoriam exce-
 dat, alias secundum Iuris di-
 spositionem. vide Dec. con-
 sil. 174. num. 4. & Card. Man-
 ticam Decis. 198. 208. & 318
 9 Rot. Rom. Et existens † in
 quasi possessione Iuris præsen-
 tandi non tenetur probare
 descendentiā. Cardinalis
 Seraphinus Decision. 1103.
 1141. numero 11. 1232. &
 1367.

CAPVT SEXTVM.

Quomodo probetur iuspatronatus modernum.

SYMMARIVM.

1 *Iuspatronatus modernum
est facilis probationis.*

1 **I**uspatronatus † modernum
 est facilis probationis. Nā
 satis est probare beneficium,
 fuisse fundatum, constructum,
 & dotatum de consensu Ordi-

narij, puta à Lothario, & à Lo-
 thario peruenisse in Renatum
 tanquam hæredem vniuersa-
 lem dicti fundatoris, vel eius-
 dem donatarium ex legitima
 donatione, & alia probanda
 erunt, posita per Lambert. de
 iurepatronat. lib. 2. par. 2.
 quæst. 10. art. 5.

CA-

CAPVT SEPTIMVM.

Quasi possessio iurispatronatus, seu Iuris præsentandi quomodo probetur.

SVMMARIVM.

- 1 *Quasi possessio iurispatronatus est facilioris probationis.*
- 2 *Concil. Tridentin. Sessio vigesimaquinta de reformat. cap. 9. requirit multiplicatas præsentationes per tempus im memorabile.*
- 3 *Stylus articulandi in praxi pro quasi possessione probanda.*
- 4 *Forma probandi quasi possessionem iurispatronatus.*
- 5 *Super singulis dictis singuli formantur articuli.*
- 6 *Quasi possessio iurispatronatus ex quibus dignosci possit.*

Facilior modus † probandi, & obtinendi in iure patronatus, est probare quasi possessionem iurispatronatus, seu Iuris præsentandi, & ideo quamuis aliquis se dicat,

& asserat patronum, si postea probet se esse in quasi possessione Iuris præsentandi, obtinebit. Talis autem quasi possessio probari potest per instrumenta præsentationum, & institutionum, vel quia patronis facta sunt solita fieri habentibus tale Ius. ad nota ta in cap. si vero. de iure patronat. & secundum dicta in cap. consultationibus. de iure patronat. & Concil. Tridentin. † Sess. 25. de reform. c. 9. requirit multiplicatas præsentationes per antiquissimum temporis cursum, qui hominum memoriam excedat. vide Farinaccium parte prima, tomo primo, & secundo. Decis. 615. 195. 222. 224. 347. & de probatione huius quasi possessionis, vide Card. Mant. Decis. 208. Rot. Rom. & Praxim Archiepiscopalem.

Leonis par. 2. cap. 21. de iurepatronat. num. 1. & sequentibus, & Mascardum de probationibus. concl. 1217. Quare † stylus articulandi in pra-

3 xi erit huiusmodi, quem etiā ponit Lambertin. de iurepatronat. lib. 2. par. 2. quæst. 10. artic. 6.

4 Comparet † Nicolaus Mazzolius clericus Pisanus præsentatus ad Capellaniam sancti Ioannis Chrysostomi sitam in Primatiali ecclesia Pisana, & pro verificatione iurium suorum principalem patronorum dictæ Capellaniæ existentium in pacifica quasi possessione iuris præsentandi ad dictam Capellaniam: & breuiter dicit se fuisse, & esse præsentatum ab Illustr. Domino Ioanne de Riccis Patritio Florentino patrono dictæ Capellaniæ, & existente in pacifica quasi possessione iuris præsentandi ad dictam Capellaniam quando vacare contingit: quæ Capellania fundata fuit, constructa, & dotata ab Illustrissimo, & Reuerendissimo Domino Domino Iuliano de Riccis Archiepiscopo Pisano, &

post mortem dicti Illustrissimi Domini dictum iurepatronatus, deuenit in Petrum de Riccis, qui ad dictam Capellaniam vacantem præsentauit Presbyterum Franciscum de Vbertinis, qui fuit institutus, dictamq; Capellaniam per multos annos pacifice possedit: postea peruenit dictum iurepatronatus in Carolum filium dicti Petri, qui ad dictam Capellaniam vacantem per mortem dicti Francisci præsentauit Presbyterum Tiburtium Grillettum, qui fuit institutus: demum dictum iurepatronatus peruenit in Dominicum filium dicti Caroli, qui ultimo loco ad dictam Capellaniam vacantem per obitum dicti Tiburtij, præsentauit Presbyterum Iulium de Braccis clericum Pisanum, qui etiam fuit institutus: demum Petrus dicti Dominici filius, & hæres ad eandem Capellaniam vacantem per obitum dicti Iulij præsentauit dictum Compantem: & hæc omnia probantur per instrumenta authentica. Et super † singulis superioribus dictis singuli poterunt for-

formari articuli, & ex quibus
6 dignosci † possit quasi posses-
sio iuris presentandi ad be-

neficiam: vide Decif. Rot.
Roman. lib. 3. in nouissimis
Decif. 680.

CAPVT OCTAVVM.

Quomodo probetur presentatio, & institutio.

SVMMARIVM.

- 1 Presentatio probatur per instrumenta, ita & institutio.
- 2 Et per litteras institutionis sigillatas.
- 3 Et sufficit sigillum Ordinarij.
- 4 Et probanda est consuetudo, qua fides adhibetur talibus litteris.
- 5 Cautela est facere instrumentum presentationis, & aliud institutionis.
- 6 Patronus esse quis non probatur, si tanquam patronus fuit honoratus.
- 7 Ius patronatus probatur per litteras antiquas in lapidibus incisas.
- 8 Sed quo ad primum fundatorem ibi nominatum.
- 9 Litteræ antiquæ incisæ in Praxis Iurispatron.

lapidibus, quando, & quomodo probent.

IN materia probationis iurispatronatus, & iuris presentandi probatur presentatio, & institutio † sequuta per instrumenta successiue facta, si in authentica forma producantur: & ita procedunt notata in cap. si vero. de iure patron. quæ instrumenta debent esse celebrata cum notario, & testibus. Item
2 per † litteras institutionis ipsius Ordinarij cum suo sigillo authentico probatur, si adfint testes cum subscriptione notarij. Et si litteræ Ordinarij sint † confectæ cum suo sigillo tantum, probant, si talis extet consuetudo. Bald. in rubr. colum. penult. C. de

O 3 fide

fide instrum. Quapropter si
 4 hæc ¶ articulentur, ponatur
 etiam, quod talis extat con-
 suetudo, nempe, quod litte-
 ris huiusmodi cum solo figil-
 lo detur plena fides, & quod
 pluries, vel saltem bis ita fue-
 rit iudicatum, & in contra-
 dictorio iudicio obtentum.
 Sed cautela est in praxi ser-
 5 uanda ¶ hæc, facere instrumen-
 tum cum notario, & testibus
 de ipsa præsentatione, & aliud
 simile instrumentum super
 institutione; de quibus vide
 Lambertin. de iurepatronat.
 lib. 2. par. 2. quæst. 10. arti-
 culo 4. & 7. Nec ad proban-
 6 dum quem ¶ esse patronum
 sufficit probare illum fuisse
 honoratum tanquam patro-
 num in processibus, & in
 alijs, quia in specie debet
 probari quasi possessio iuris
 præsentandi. Lambertin. ubi
 supra artic. 8.

7 Probatur etiam iuspatrona-
 tus per ¶ litteras antiquas in-
 cisas in lapidibus positas in

Campanili, vel in Ecclesia,
 stante temporis antiquitate,
 & nisi contrarium appareat.
 Rocch. de Curte. de iurepa-
 tron. in verbo honorificum.
 in fine. colum. 50. Quod pro-
 8 cedit ¶ quo ad primum illum
 fundatorem tantum nomi-
 natum in dictis lapidibus,
 quia quo ad descendentes
 probanda erit descendencia,
 nisi in dictis lapidibus dice-
 retur iuspatronatus esse illo-
 rum, de familia Gualandorū
 nobilium Pisanorum, vel de
 alia familia, quia hoc face-
 ret pro illis de tali familia
 superstitibus, nisi contra
 eos esset legitime præscri-
 ptum. Lambertin. ibidem.
 9 art. 9. Et quando ¶ litteræ
 antiquæ incisæ in lapidibus
 probent, vide Felin. in cap.
 cum causam. colum. 3. de
 probat. & quod probent ius-
 patronatus, & Ecclesiæ con-
 secrationem, probat Dec. con-
 sil. 135. col. 3.

CAPVT NONVM.

Quæ exceptiones proponi possint contra probationes iurispatronatus, & iuris præsentandi, & de processus publicatione.

SUMMARIVM.

- 1 Excipere quæ possint contradictores contra presentatum, & presentantem.
- 2 Exceptio, quod presentans non sit de familia fundatoris.
- 3 Vel quod non interuenit consensus ordinarij in fundatione.
- 4 Compatroni possunt esse testes in probando iurepatronatus.
- 5 Patronus, qui presentauit non potest esse testis in probando iurepatronatus.
- 6 Processus publicatio fieri debet.
- 7 Sed eius omisso non vitiat.
- 8 De processus publicatione notanda.

1 **H** Actenus † visum est, quomodo Actor in

hoc Iudicio possit probare iurispatronatus, & ius præsentandi, eorumque quasi possessionem. Nunc videamus quomodo contradicentes possint excipere contra prædictas probationes: & distinguendum est, quod aut sumus in probatione iurispatronatus antiqui, aut moderni; Primo † casu contra probationem iurispatronatus antiqui possunt contradictores excipere, illum, qui præsentauit non esse de illa familia, cuius se esse asserit, sed illud cognomen sibi assumpsisse, vt aliquando accidit, & iura patronatus vsurpantur; vel excipere, quod nunquam Antecessores illius, qui præsentauit, fuerunt in quasi possessione dicti iurispatronatus, seu iuris præsentandi, vel quod scri

ptura ex aduerso exhibitæ nõ sunt validæ, neque autenti-
cæ, vel quod priuilegium al-
legatum non est legitime
3 scriptum seu signatum. Se-
cundo casu contra probatio-
nem iurispatronatus moderni
possunt contradictores exci-
pere plura, nempe non in-
teruenisse consensum Ordi-
narij in fundatione, constru-
ctione, seu dotatione eccle-
siæ; vel interuenisse consen-
sum illius, qui non habebat
huiusmodi facultatem; vel
quod fundator non poterat
acquirere iurispatronatus, quia
erat hæreticus, vel crimino-
sus talis, qui erat iurispatro-
natus incapax: & si fundetur
probatio iurispatronatus su-
per præscriptione, poterit ex-
cipi contra eam de inuali-
do titulo, de mala fide, & de
alijs, vel aliter, prout late
ponit Lambertinus de iure-
patronatus lib. 2. p. 2. q. 10.
4 art. 10. & in probando iur-
repatronatus possunt esse te-
stes compatroni, nisi per hoc
probarent ius suum, consan-
guinei, & familiares, cum
alias tales familiares admit-
tantur, vt per Abb. post gloss.
in cap. cum dilectus, de cle-

ric. non residen. & notatur in
cap. litteras de præsumpt. Fe-
lin. in cap. insuper de testib.
5 Quo autem † ad merita, vel
demerita præsentati non ad-
mittitur patronus præsentis,
quia ex hoc recipit commo-
dum conseruandi, vel acqui-
rendi quasi possessionem, &
prædicti, vt testes admittun-
tur, quia ad probandas de-
scendentias per eos notas fa-
cilis deponunt, illisq; fides
adhibetur, secundum tamen
personarum, qualitates, vt
per Doct. in cap. quoties.
de testib. & per Lambert. vbi
supra artic. 12. Denique tali
6 processu terminato illius pu-
blicatio testium, instrumetorum,
& gestorum productorum
feri poterit ad hoc, vt partes
scire possint an velint cedere,
vel contendere. gloss. in clem.
sepe. in verbo, non obstate. de
7 verb. signif. Omissio † tamen
talis publicationis non vitiat
hunc processum. vide Abb. in
c. cum I. & A. num. 10. de re
iudic. Et de tali publicatione
8 † processus, vide Rot. Rom.
de testib. in nouis. decis. 13.
& Lambertin. vbi supra ar-
ticulo 13.

CAPVT DECIMVM.

In tali causa possunt reprobari testes.

SUMMARIVM.

- 1 *Quæ fiunt post publicationem processus.*
- 2 *Repulsæ testium fiunt in iudicio, quo petitur institutio.*
- 3 *Testes an possint reprobari post publicationem processus.*
- 4 *Testes reprobatorij an possint per alios testes reprobari.*

Nunc videndum est de his, quæ fiunt post processum publicationem; ideoque notandum est in hoc iudicio post dictam publicationem posse reprobari testes, & sic potest fieri processus repulsæ testium respectu personarum; vel respectu dictorum per eos: qui processus si omitteretur immineret

præiudicium, quod non esset reparabile in causa appellationis. ad ea, quæ dicit Abb. in cap. 1. de exception. & in cap. cum l. & A. de re iudicata. Et quot testes requirantur ad reprobandum testes partis aduersæ, vide Abb. in cap. series. de testibus. Et nunquid possint post publicationem reprobari, ponit. Abb. in cap. præsentium. de testibus. Et de hac materia, & nunquid testes reprobatorij possint per alios testes reprobari, vide Abb. in capit. licet dilectus. & ibi Felin. de testibus. & Lambertin. de iure patronat. libro 2. parte secunda, quæstione 11. articulo primo.

CAPVT VNDECIMVM.

In huiusmodi iudicio non est necessaria conclusio in causa.

SUMMARIVM.

- 1 Conclusio in causa non est necessaria in iudicio, quo petitur institutio.
 - 2 Conclusio in causa in beneficialibus non est necessaria.
 - 3 Si tamen fiat, non potest reuocari.
 - 4 Conclusio in causa quomodo fiat, & quando dicatur conclusum in causa.
 - 5 De dicta conclusione in causa in beneficialibus.
 - 6 In praxi non fit conclusio in causa in iudicio institutionis.
- 1 **C**onclusio in causa † in hoc iudicio non requiritur, nec est de substantia, ita habetur in Clem. saepe. circa finem. & ibi glos. in verbo, conclusione. & ibi etiã Card. de verb. significat. In
- 2 beneficialibus enim † non est

necessaria conclusio in causa. Rot. Roman. de testibus. in nouis. decis. 1. incipiente, si post conclusionem. Si tamen fit facta, seruanda erit per regulã, quod potui nolui, quod volui adimplere nequiu. ca. quoniam Abbas. de officio deleg. Neque à parte † tunc potest reuocari, nisi Iudice volente, qui Iudex etiã post dictam conclusionem potest recipere probationes etiã inuita parte, præsertim vbi vertitur periculum animæ. vide Cappellam Tholosanã decis. 14. num. 3. Felin. in cap. cum dilectus. num. 13. & 14. & num. 27. & sequentibus. de fide instrumen. Lambertin. de iure patron. lib. 2. parte 2. quæst. 11. artic. 2. & Felinus vbi supra ponit, quando † dicatur conclusum in causa, & quomodo talis conclusio fiat; & de conclusione

5 sione † in beneficialibus, vide etiam Rot. Roman. de probat. in antiquis. decis. 1. incip. nota, quod postquam est conclusum. Et in praxi

6 pluries † obtinui in contradictorio iudicio in beneficialibus non esse necessariam conclusionem in causa.

CAPVT DVODECIMVM.

In tali iudicio necessaria est sententia diffinitiuā,
& ab ea potest appellari.

SVMMARIVM.

1 Sententia diffinitiuā in iudicio ad obtinendam institutionem est necessaria.

2 Et ferenda est in scriptis.

3 Et potest concipi in personam principalis, siue eius procuratoris.

4 In causa criminali, & matrimoniali sententia concipitur in personam principalis.

5 Institutio habet vim sententię diffinitiuę.

6 Si facta sit discussio negotij.

7 Institutio habet vim interlocutoria, si facta sit per simplicem informationem.

8 Appellari potest à sententia institutionis.

9 Praxis circa sententiam institutionis, & circa appellationem.

10 Sententia institutionis transit in iudicatum, si appellatio non sit interposita, vel non prosecuta.

11 Aliquando proceditur per viam Euangelicę denunciationis.

12 Patronus obtinens sententiam contra patronum totum ius acquirit.

13 Sententia lata contra presentantem præiudicat presentato scienti, & patienti.

14 Res inter alios iudicata, quando alij noceat, vel non.

15 Exceptio rei iudicata nocet solum illis personis, inter quas lata est.

16 Res

16 *Res iudicata nocet solum illis personis, inter quas lata est.*

17 *Sententia lata in actionibus præiudicialibus quando faciat ius quo ad omnes.*

1 **I**N huiusmodi iudicio terminando sententia diffinitiva est necessaria. clem. sæpe. de verb. significat. ibi sententiam vero diffinitivam, vbi glos. in verbo, in scriptis, notat sententiam huiusmodi
 2 proferendam esse in ¶ scriptis, in qua sententia potest fieri condemnatio expensarum factarum à victore contra victum, & illarum executio concedi. Rocch. de Curte. de iurepatr. in verbo. competens alicui. q. 23. col. 3. & habetur in c. finem litibus, de dolo, & contum. tradit Lamber. de iurepatr. lib. 2. p. 2. q. 11. art. 3.
 3 & sententia ¶ in hoc casu potest concipi in personam principalis, siue eius procuratoris. c. querelam. & ibi Abb. n. 10. de elect. secus in ¶ causa matrimoniali, & criminali, vel simili, in quibus sententia fertur in personam principalis duntaxat, non autem eius procuratoris. Et est notandū,

5 quod institutio, seu confirmatio ¶ habet vim sententiæ diffinitivæ, quando ad causam comparet contradictor, & proceditur cum causæ cognitione. Nam eo casu dicitur proprie sententia diffinitiva, præsertim si cognoscatur de iuribus præsentantium, quia cognosceretur tunc verus patronus, qui pro se sententiam habuit. ad dicta per Abb. in c. ex litteris. & in c. si vero. in fine. de iurepatr. Idem erit, si
 6 nullus ¶ sit contradictor; sed superior ex officio discutit negotium cum causæ cognitione. Si autem hæc discussio facta sit à superiore per simplicem informationem, de qua loquitur Abb. in c. constitutis. il secondo. n. 14. de appellat. hoc casu servata forma. c. vlt. de elect. lib. 6. ¶ institutio
 7 habebit vim sententiæ interlocutoria, prout declarat Lamber. vbi supra. art. 4. vide Farinac. parte 2. tomo 1. decis. 522. n. 1. large tamen poterit & hæc dici sententia diffinitiva, cum negotium, de quo agitur, diffiniat. ad tex. in l. 1. ff. de re iudic.

8 à ¶ tali sententia institutionis quo-

quomodolibet lata appellari potest. dicto cap. constitutis. il secondo. de appellat. & c. pastoralis. de iure patron. sed dictæ appellationi nõ est deferendum, ne per eam impediat possessio talis instituti. Lamber. vbi supra. art. 5. sed in praxi vidi ¶ seruari talem sylum, nempe quando adest contradictor, & proceditur cum causæ cognitione, Iudex profert sententiam declarando præsentatum fuisse, & esse instituendum, & facta parti notificatione, & tráfacto de cendio, & non interposita, appellatione proceditur ad institutionem: aliquando etiã Iudex profert sententiam declarando præsentatum fuisse, & esse instituendum, & eodem tempore instituit vnico contextu. Verum si appellatione ¶ non sit interposita, vel fuit interposita, sed non prosequuta, sententia institutionis transit in iudicatum; ita Card. in cap. consultationibus. de iure patron. Rocch. de Curte vbi supra. q. 22. col. 1.

¶ Quod si ¶ sententia transitum fecerit in iudicatum, poterit pars si foueat bonum, ius agere contra eum, qui ob-

tinuit, per viam euangelicæ denunciationis. Abb. in cap. ad audientiam. il secondo. numero 11. & 12. de rescript. Lamber. vbi supra. art. 6. Si vero sententia ¶ lata sit contra patronum ad fauorẽ alterius patroni, tunc totum ius patronatus, & ius præsentandi obtinenti acquiritur, & accrescit, non quod proprie aliquid accrescat, cum tale ius diuidi non possit; sed quia non decrescit. Bald. in cap. quanto. num. 9. de iudic.

¶ Adnotes etiam, quod ¶ si sententia lata sit contra præsentantem, præiudicat præsentato scienti, & patienti ob connexitatem iuris inter eos existentis, & è contra sententia lata contra præsentatum præiudicat præsentanti scienti, & patienti. vide Abb. in cap. quamuis. num. 20. 21. & 22. de re iudic. Et quando ¶ res inter alios iudicata, noceat alijs, vel non, & præsertim inter personas connexas, vide Abb. vbi supra, & ibidem Felin. qui ponit quando sententia lata contra subditum noceat Domino, & è contra.

¶ Item quando quæritur ¶ an ex-

exceptio rei iudicatæ alteri
 noceat nec ne, inspiciendum
 est, an sit idem corpus, ea-
 dem quantitas, idem ius, ea-
 dem causa petendi, & eadem
 conditio personarum, quæ ni-
 si omnia concurrant alia res
 est. l. cum quæritur. l. quanti-
 tas, & l. & an eadem. ff. de
 except. rei iudicat. Et regula-
 riter res † iudicata non nocet
 nisi illis personis, inter quas
 lata est, & in illis causis, su-
 per quibus actum est, & eo
 modo, quo actum est. l. 2. C.
 quib. res iud. non noc. & l. 1.
 C. res inter alios actas, vel
 iudicatas alijs non nocere.
 Hostiens. in sua summa in-
 tit. de re iudic. in vers. qui-
 bus noceat, vel non noceat

res iudicata.

Et in actionibus præiudi-
 cialibus ad hoc, vt sententia
 lata faciat † ius, quo ad om-
 nes sex requiruntur. Primum,
 quod sit legitimus petitor, &
 contradictor. Secundū, quod
 interuenerit plena defensio.
 Tertium, quod sententia fue-
 rit lata verbis affirmatiuis.
 Quartum, quod nō fuerit de-
 tecta collusio. Quintum,
 quod verè causa sit præiudi-
 cialis. Sextum, quod fuerit
 principaliter discussum. Are-
 tin. in §. præiudiciales num. 6
 vbi las. num. 28. Instit. de
 action. Vide Alex. cons. 21.
 col. 1. lib. 1. Cephal. cons.
 307. num. 78. & cons. 442.
 num. 49.

